

CHET TILI TA'LIMIDA IJTIMOYIY KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHNING METODIK ASOSLARI

Yoqubova Maftuna Shoyim qizi
Navoiy davlat universiteti magistranti
E-mail: myoqubova@gmail.com

***Annotatsiya.** Mazkur maqolada chet tili, xususan ingliz tili ta'limida o'quvchilarning ijtimoiy kompetensiyasini shakllantirish masalasi, metodik yondashuvlar va ta'lim texnologiyalari asosida yoritilgan. Ijtimoiy kompetensiyaning tarkibiy qismlari va uni rivojlantirishga xizmat qiluvchi dars strategiyalari tahlil qilingan.*

***Kalit so'zlar:** ijtimoiy kompetensiya, chet tili, metodika, interaktiv metod, kommunikativ ko'nikma, shaxsiy rivojlanish.*

***Аннотация.** В данной статье рассматривается проблема формирования социальной компетентности студентов в процессе обучения иностранному языку, в частности английскому, на основе методических подходов и образовательных технологий. Анализируются компоненты социальной компетентности и стратегии урока, способствующие её развитию.*

***Ключевые слова:** социальная компетентность, иностранный язык, методика, интерактивный метод, коммуникативные навыки, личностное развитие.*

***Annotation.** This article discusses the issue of forming students' social competence in foreign language teaching, in particular English, based on methodological approaches and educational technologies. The components of social competence and lesson strategies serving its development are analyzed.*

***Key words:** social competence, foreign language, methodology, interactive method, communicative skills, personal development.*

KIRISH

Bugungi zamonaviy ta'lim tizimida shaxsni jamiyatga samarali integratsiyalashuvi uchun zarur bo'lgan ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etadi. Chet tillarini, xususan ingliz tilini o'rganish esa bu jarayonda nafaqat til bilimlari, balki ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish uchun ham samarali vosita hisoblanadi. Ijtimoiy kompetensiya shaxsning jamiyatda muloqot qilish, hamkorlik qilish, madaniyatlararo aloqalarda faol ishtirok etish qobiliyatlarini o'z ichiga oladi. Shu bois, chet tili ta'limida ijtimoiy kompetensiyani shakllantirishga yo'naltirilgan metodik yondashuvlarni aniqlash va amaliyotda qo'llash dolzarb vazifa hisoblanadi.

Bugungi globallashuv jarayonida chet tillarini o'rganish shunchaki lingvistik bilimlar majmui bilan cheklanmaydi. Bu jarayon ijtimoiy va madaniy ko'nikmalarni egallash, o'z fikrini aniq va ravon ifoda etish, turli jamiyat vakillari bilan muloqot qilish

salohiyatini shakllantiradi. Shu sababli, ta'lim jarayonida o'quvchilarda **ijtimoiy kompetensiyani** shakllantirish ustuvor vazifa hisoblanadi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida xorijiy tillarni o'rgatish nafaqat lingvistik bilimlarni egallash, balki shaxsning jamiyatga integratsiyalashuvi, madaniy hamkorlikda faol ishtirok etishi, ijtimoiy muhitda o'z o'rnini topa olishi uchun muhim omil hisoblanadi. Ayniqsa, ingliz tili global muloqot vositasi sifatida shaxsda ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishda keng imkoniyatlar yaratadi.

Ijtimoiy kompetensiya — bu shaxsning ijtimoiy hayotda muvaffaqiyatli ishtirok etishi uchun zarur bo'lgan muloqot qilish, jamoaviy ishlash, madaniyatlararo aloqalarni anglash, ijtimoiy me'yorlarga amal qilish kabi ko'nikmalar majmuidir. Ushbu kompetensiyalarni maktab davridayoq rivojlantirish shaxsning barkamol rivojlanishi uchun asos bo'lib xizmat qiladi.

Bugungi kunda chet tili darslarida o'quvchilarning faqat grammatik bilimlarini o'zlashtirish emas, balki ularni ijtimoiy jihatdan faol, mustaqil fikrlaydigan, muloqotda erkin bo'lgan shaxs sifatida tarbiyalash dolzarb vazifalardan biridir. Bunda kommunikativ, interaktiv va madaniyatlararo yondashuvlarga asoslangan metodlar katta ahamiyat kasb etadi.

Ijtimoiy kompetensiya deganda insonning jamiyatda samarali muloqot qilish, ijtimoiy vaziyatlarni anglash, muammoni hal qilish va ijtimoiy mas'uliyatni his qilish kabi ko'nikmalari tushuniladi. Uning tarkibiga quyidagilar kiradi:

- **Muloqot kompetensiyasi** – fikrni aniq ifodalash, faol tinglash;
- **Hamkorlik kompetensiyasi** – jamoada ishlash, mas'uliyatni bo'lishish;
- **Ijtimoiy refleksiya** – o'zining va boshqalarning xatti-harakatlarini tahlil qilish;
- **Madaniy sezgirlik** – boshqa xalqlar madaniyatini tushunish va hurmat qilish.

Chet tilini o'rgatishda kommunikativ yondashuv asosiy hisoblanadi. Bu yondashuv orqali o'quvchilar tilni faqat grammatik jihatdan emas, balki muloqot vositasi sifatida o'rganadilar. Darslarda dialoglar, suhbatlar, muhokamalar orqali o'quvchilar o'z fikrlarini ifodalash, tinglash va boshqalar fikrini hurmat qilish ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Natijada ular ijtimoiy vaziyatlarda erkin va samarali muloqot qila olishadi.

Interaktiv metodlar o'quvchilarni faol ishtirokchiga aylantiradi. Rolli o'yinlar (role-play), munozaralar (debate), vaziyatli mashqlar ijtimoiy kompetensiyaning rivojlanishiga katta hissa qo'shadi. Misol uchun, rol o'yinlarida o'quvchilar turli ijtimoiy rollarni bajarib, empatiya va muloqot ko'nikmalarini oshiradilar.

Loyiha ishlari o'quvchilarda jamoaviy ish, mas'uliyat va tashabbuskorlikni rivojlantiradi. Ingliz tilida ijtimoiy mavzular bo'yicha loyiha tayyorlash orqali

o‘quvchilar o‘z fikrlarini mustaqil ravishda ifodalashni o‘rganadi, shuningdek, boshqalar bilan hamkorlik qilish ko‘nikmalarini mustahkamlaydi.

Ijtimoiy kompetensiyani chet tili darslarida shakllantirish orqali ijtimoiy rol o‘ynash (role play), guruhli topshiriqlar orqali muloqot va hamkorlik ko‘nikmalari rivojlanadi. Turli madaniyat vakillarining hayot tarzi va qadriyatlarini o‘rganish orqali madaniy sezgirlik ortadi. Mavzular ijtimoiy xarakterga ega bo‘lgani sababli o‘quvchilar real hayotga yaqin vaziyatlarda fikr yuritishga o‘rganadilar.

O‘quvchi yoshlarning madaniyatlararo kompetensiyalarini shakllantirish uchun o‘qituvchilarning roli va metodik tayyorgarligi muhim ahamiyatga ega ekanligi ta’kidlanadi. O‘qituvchilar madaniyatlararo muloqot ko‘nikmalariga ega bo‘lishlari, turli madaniyatlarni hurmat qilishlari va o‘quvchilarga o‘rnak bo‘lishlari zarur.

XULOSA

Chet tili ta’limi nafaqat til bilimlarini oshirish, balki ijtimoiy kompetensiyani shakllantirish uchun ham keng imkoniyatlar yaratadi. Kommunikativ, interaktiv va loyiha asosidagi metodlar yordamida o‘quvchilarni ijtimoiy ko‘nikmalarga ega, madaniyatlararo muloqotga tayyor shaxs sifatida tarbiyalash mumkin. Shu bois, o‘qituvchilar ushbu metodlarni dars jarayonida faol qo‘llab, o‘quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy rivojlanishiga hissa qo‘shishlari zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Canale, M., & Swain, M. (1980). Theoretical bases of communicative approaches to second language teaching and testing. *Applied Linguistics*, 1(1), 1-47. (Kommunikativ til o‘rgatish asoslari).
2. Saydaliyev S.S. Chet tili o‘qitish metodikasidan ocherklar. – N.: Namangan, 2004. – 78-b.
3. Ur, P. (1996). *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. Cambridge University Press. (Til o‘rgatish metodologiyasi va kommunikativ usullar).
4. Piaget, J. (1952). *The Origins of Intelligence in Children*. International Universities Press. (Kognitiv va ijtimoiy rivojlanish asoslari).
5. Ur, P. (1996). *A Course in Language Teaching: Practice and Theory*. Cambridge University Press.
6. Mukarrama, J., Jasurbek, A., & Kamoliddin, S. (2022). Teaching listening skills in English. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 3 (06), 252-255.
7. Norton, B. (2013). *Identity and Language Learning: Extending the Conversation*. *Multilingual Matters*. (Til va shaxsiy identifikatsiya, ijtimoiylashuv).
8. Jumayeva, M. B. (2025). Use of educational methods in pedagogy. *Икро журнал*, 14(02), 168-174.

Elektron saytlar:

1. Google Books <https://books.google.com> (*Pedagogik nazariya va til o'rgatish metodikasi bo'yicha kitoblar*).
2. Open Library <https://openlibrary.org> (*Ochiq kirishli ta'lim va tilshunoslik kitoblari*).
3. British Council Teaching English <https://www.teachingenglish.org.uk> (*Ingliz tili o'qitish usullari, ijtimoiylashuvga oid resurslar*).